

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“อริยปริเยสนา — การแสวงหาที่ประเสริฐ”

อริยปริเยสนา อ่านแบบภาษาบาลีว่า อะ - ริ - ยะ - ปะ - ริ - เย - สะ - นา มาจากคำว่า อริย (ประเสริฐ) กับคำว่า ปริเยสนา (การแสวงหา) รวมกันเป็น อริยปริเยสนา แปลว่า การแสวงหาที่ประเสริฐ หรือ การแสวงหาอย่างประเสริฐ แสดงถึงความคิดเห็นเป็นไปของธรรมฝ่ายดีที่มุ่งที่จะเข้าใจความจริงของสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง จนกว่าจะสามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้นจนถึงความเป็นพระอรหันต์ สันทุกข์โดยประการทั้งปวง ดังข้อความจากพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ปริเยสนาสสูตร ว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อริยปริเยสนา การแสวงหาอย่างประเสริฐ ๔ ประการนี้ ๔ ประการ เป็นไฉน คือ บุคคลบางคนในโลกนี้ ตนเองเป็นผู้มีชรา (ความแก่) เป็นธรรมดา รู้โทษในสิ่งที่มีชราเป็นธรรมดาแล้ว ย่อมแสวงหานิพพาน อันไม่มีชรา เป็นแดนเกษม (ปลอดภัย) จากโยคะ (กิเลสเป็นเครื่องร้อยรัด) อย่างเยี่ยงม ๑ ตนเองเป็นผู้มีพยาธิ (ความเจ็บ) เป็นธรรมดา รู้โทษในสิ่งที่มีพยาธิเป็นธรรมดาแล้ว ย่อมแสวงหานิพพานอันไม่มีพยาธิ เป็นแดนเกษมจากโยคะอย่างเยี่ยงม ๑ ตนเองเป็นผู้มีมรณะ (ความตาย) เป็นธรรมดา รู้โทษในสิ่งที่มีมรณะเป็นธรรมดาแล้ว ย่อมแสวงหานิพพานอันไม่ตาย เป็นแดนเกษมจากโยคะอย่างเยี่ยงม ๑ ตนเองเป็นผู้มีความเศร้าหมองเป็นธรรมดา รู้โทษในสิ่งที่มีความเศร้าหมองเป็นธรรมดาแล้ว ย่อมแสวงหานิพพานอันไม่เศร้าหมอง เป็นแดนเกษมจากโยคะอย่างเยี่ยงม ๑ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อริยปริเยสนา ๔ ประการนี้แล”

ธรรมเป็นเรื่องที่ละเอียดลึกซึ้งอย่างยิ่ง และมีจริงในขณะนี้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นขณะใดก็ตามไม่พ้นไปจากธรรมเลย มีแต่จิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) เจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดร่วมกับจิต) และ รูป (สภาพธรรมที่ไม่รู้อารมณ์, ไม่ใช่สภาพรู้) เท่านั้น ที่เกิดขึ้นเป็นไปจริง ๆ และแต่ละคนก็เป็นแต่ละหนึ่ง ไม่เหมือนกันเลย ก่อนที่จะได้เกิดมาเป็นบุคคลนี้ในชาตินี้ ก็เกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน และยังจะต้องเกิดเป็นไปอีกนานแสนนานจนกว่าจะได้อบรมเจริญปัญญา จนกระทั่งรู้แจ้งอริยสัจจธรรมดับกิเลสทั้งปวงได้อย่างหมดสิ้นเป็นพระอรหันต์ ปรีตินิพพานแล้ว ไม่ต้องมีการเกิดอีก เมื่อไม่มีการเกิด ทุกข์ใดๆ ก็ไม่มี ซึ่งจะต้องเป็นปัญญานั่นจนถึงจะเข้าใจธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริงได้ และปัญญามาจากไหน ถ้าไม่สะสมจากการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม เป็นปกติในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีเป็นส่วนน้อยมากที่จะได้ฟังพระธรรม

บุคคลผู้ที่ยังมีอวิชชา (ความไม่รู้) เป็นเครื่องปกปิดไว้ จึงทำให้มีความติดข้องยินดี พอใจ ในลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ติดข้องในทรัพย์สมบัติ ทำให้ไม่เห็นว่าเป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏชั่วคราวแล้วก็หมด

ไปเท่านั้น กล่าวได้ว่าเป็นการแสวงหาสิ่งที่ไม่ประเสริฐ เพราะได้มาแล้วทำให้ติดข้องยินดีพอใจ สะสม
อกุศลมากมายต่อไปอีก

ในชาตินี้ ยังเป็นผู้มีกิเลส (เครื่องเศร้าหมองของจิต) มาก อกุศลจิตเกิดบ่อยมาก และปัญญาก็ยัง
ไม่เจริญ ถ้าหากว่าไม่ได้สะสมเหตุที่ต่ำ้อยๆ เองๆ โดยเฉพาะการฟังพระธรรม อบรมเจริญปัญญา
ในชีวิตประจำวันแล้ว ก็ย่อมจะเป็นโอกาสของอกุศลที่พร้อมจะเกิดขึ้นครอบงำจิตใจอยู่ตลอดเวลา

สภาพธรรมคือสิ่งที่มีจริงที่เกิดเพราะปัจจัยปรุงแต่งแล้วก็ดับไป เกิดแล้วดับ ไม่มีอะไรเหลือ ไม่มี
อะไรที่ยั่งยืน จึงไม่มีใครเป็นเจ้าของสิ่งหนึ่งสิ่งใดในโลกเลย ตามความเป็นจริงแล้ว เมื่อถึงวาระที่จะ
ต้องละจากโลกนี้ ในที่สุดเราก็ต้องจากสิ่งที่น่าปรารถนาน่ารักน่าใคร่น่าพอใจเหล่านั้นไป ไม่สามารถ
นำเอาอะไรติดตามตัวไปได้เลย ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สมบัติ หรือบุคคลผู้เป็นที่รักก็ตาม สิ่งที่เราแสวงหา
จึงไม่ใช่รูป เสียง กลิ่น รส และโณภวัฏพะ (สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย) แต่สิ่งที่ควรแสวงหาเป็น
อย่างยิ่ง คือ ปัญญา ความเข้าใจถูกเห็นถูก ที่จะทำให้รู้ความจริงของสภาพธรรม จนกระทั่งสามารถ
ที่จะละคลายความติดข้องต้องการได้ เพราะความติดข้องต้องการนี้เองเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์
เกิดความเดือดร้อนมากมาย เมื่อมีปัญญาที่เพิ่มขึ้นไปตามลำดับ ก็จะสามารถละคลายความติดข้อง
ต้องการและสามารถดับทุกข์ได้ในที่สุด ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏฏ์อีกต่อไป โดยเริ่มจาก
การฟังให้เข้าใจในเรื่องของสภาพธรรมที่มีในขณะนี้ ว่าเป็นธรรมไม่ใช่เรา ซึ่งเป็นการแสวงหาที่
ประเสริฐ เพราะเป็นหนทางที่ดับกิเลสและหมดสิ้นสังสารวัฏฏ์ได้ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ตรงว่า เนื่องจาก
ยังมากไปด้วยกิเลสประการต่าง ๆ ที่ได้สะสมมาอย่างยาวนานในสังสารวัฏฏ์ ยังเป็นผู้แสวงหา
และยินดีในการแสวงหาสิ่งที่ไม่ประเสริฐอยู่ตามเหตุตามปัจจัย กระนั้นก็ยังมีการแสวงหาสิ่งที่
ประเสริฐด้วยความเข้าใจความจริงที่ละเอียดละน้อย จากการมีโอกาสดังฟังพระธรรมศึกษา
พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง

การได้ฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมในภพนี้ชาตินี้ ก็แสดงว่าต้องเป็นผู้เคยได้สะสมเหตุที่ดีมาแล้ว
เคยได้ฟังเคยเห็นประโยชน์ของพระธรรมมาแล้วจึงสนใจที่จะฟังที่จะได้ศึกษา ผู้ที่เห็นประโยชน์ของ
พระธรรม แม้ว่าจะเป็นไปด้วยอำนาจของกิเลส แต่ก็ยังมีโอกาสที่จะได้ยินได้ฟังพระธรรมบ้าง
ในวันหนึ่งๆ มากบ้างน้อยบ้าง แม้เพียงเล็กน้อยก็มีประโยชน์ที่ได้ยินได้ฟังในแต่ละครั้ง ความเข้าใจถูก
เห็นถูกจากการฟังการศึกษาพระธรรมก็ไม่สูญหายไปไหน สะสมสืบต่ออยู่ในจิตทุกขณะ ที่สำคัญคือ
ฟังพระธรรมเพื่อเข้าใจ ไม่ใช่เพื่ออย่างอื่นใดทั้งสิ้น เพราะไม่ว่าใครจะจากโลกนี้ไปเมื่อไหร่
ก็ไม่มีใครทราบได้ สิ่งที่จะสะสมอยู่ในจิต คือความเข้าใจ ก็จะติดตามไปด้วย นี่คือ
การแสวงหาที่ประเสริฐ ที่เป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง
จนถึงการดับกิเลสตามลำดับขั้นได้.

[ชมรมบ้านร่มมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]